Զ. ՏԱՐԻ Թիւ 1,735 Կ. ՊՕԼԻՍ. 1902, ՅՈՒՆԻՍ 11—24 18 ՐՊՊԻԻԼ ԷՎ՚, 1320 — 11 ՀՈՒՆԻՍԻ 1318 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

«Բուզանթիոն»
Ամենօրեայ հայկական, տաղաքական, տնտեսական եւ գրական թերթ
Բուզանդ Քէչեան
Պապ-Ալի Ճատտեսսի, թիւ ՀՅ-ՀԵ
Կոստանդնուպոլիս

ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵՒՆԵՐ
Բաղդատեան 12 դրչ.
ՏԱՐԻՆԱՆ » » 7 Մէճ.
ԱՐՏԱՍՈՒՄԱՆ ՏԱՐԻՆԱՆ » » 36 Ֆր.
» Վ.ՅԱՄՍԻՆ 18 ՇԻԼ. 9 Ֆր.
ԱՆՏԻ-ԼԻԲԱՆ 119 դրչ. — 20 Ֆր. 50 Սանթ.
94 ½ դրչ. — ԿԻԼԻՈՅԻ 55 դրչ.

ՏԱՐԻՆԱՆ Ֆրանկ 6 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԻՆԻՆ » 3 »
ՎԵՑԱՄՍԻՆԻՆ » 1½ »
ՏԱՐԻՆԵՐ ԴԻՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ 20 Փառա
Գրասենեակը՝ վեր վրայ։
Հրատարակութիւնները վեր վրայ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԸ

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՁԵՒԵՐԸ

Գրէթէ նոյն միջոցին ուր մեք Ազգ. Հիւանդանոցին տարեբարձը կ՚ուսումնասիրէինք Համբարձման տօնին, նամանաւորապէս յաթորզութիւն մը կ՚ունենայինք «Հիւանդանոցի Կիրակին», (Hospital Sunday)։ Լոնտոնի Հիւանդանոցներուն համար տարին մէկ միլիոն ոսկեդրկին ծախք կ՚երթայ։ Բոլոր այս դրամ անհատական նուէրներով ու կանկներով կ՚հոգացուի, և քանը տարուէ տարի կ՚այլայլուի՝ որոշակի կիրակի մը ամէն եկեղեցիներու մէջ կատարուած յատուկ հանգանակութեամբ։ Այս տարի Լոնտոնի Հիւանդանոցներուն քանչ էր 100,000 ոսկի, զոր «Հիւանդանոցի Կիրակին» պիտի գոցէր։ Օր առաջ, բարեսէր Լոնտոնցի մը ծանոյց Լորտ Քաղաքապետին թէ քանը գոցելու համար կ՚նուիրէ մէկ անգամէն 10,000 ոսկի, կամ նոյն կիրակին հաւաքուելիք մէն մի ոսկեդինի վրայ հինգ շիլին իր գրպանէն կ՚ընծայէ, այսինքն՝ կանխիկ 10,000 ոսկեդին, կամ կիրակիի հանգանակութիւնին ի՛նչ որ արտադրէ, անոր մէկ—չորրորդին հաւասար նուէր մը իր կողմէ։ Լորտ Քաղաքապետը, Հիւանդանոցներուն վարչութեան հետ խորհրդակցելէ ետքը, պատասխանեց թէ մէն մի ոսկեդինի վրայ հինգ շիլինի յաւելուածը կ՚ընդունի. որովհետեւ կիրակիի հանգանակութեան մասնակցողները քանանիկ գրգիռ մը պիտի ունենան, խորհելով որ իրենց տալիք մէն մի ոսկիին վրայ քառորդ ոսկի մ՚ալ պիտի գայ միանալ։ Նախորդ տարիները նոյն օր 40,000 ոսկիի չափ հաւաքուած ըլլալով, մարդն այս հաշուով 10 հազար ոսկի յանձն առած էր վճարել։ Բայց այս տարի իր յոյսերուն հակառակ արդիւնքն այն եղաւ որ ուրիշ տարիներէ աւելի հանգանակուեցաւ, և ինքն ալ 10,000էն աւելի պիտի վճարէ, թէև ճիշտ գումարը դեռ չէր ծանուցուած Լոնտոնի վերջին թերթերուն մէջ։

Իտուարտ Թագաւոր, որ իր գահաժառանգութեան առեն մեծ հանգանակութիւն մը կատարած էր՝ Լոնտոնի Հիւանդանոցներուն հաստատուն եկամուտ կապելու համար, բարեգործութեան այս ձեւին վրայ իր ըերմ համակրանքն արտայայտեց անգամ մ՚ալ, ծանուցանելով (ինչպէս գրեցինք արդէն) թէ իր թագադրութեան առթիւ իր հպատակներուն կողմէ ըլլալիք նուէրները կ՚յատկացնէ Լոնտոնի Հիւանդանոցներուն։ Լոնտոնի մեծ օրագիր մը, այս գանազան նուէրներուն վրայ խօսելով, դիտել կուտայ թէ Լոնտոնի Հիւանդանոցներուն տարեկան հաստատութիւններու ծրագրած դրամը քանի մը պահիկ բարիք մէկէն կ՚գործէ։ Հիւանդը կ՚աղէկնայ, գործազուրկ մը կ՚վերադառնայ ընկերութեան, և այն հիւանդին տրուած գարմանը դիտող բազմաթիւ բժշկական ուսանողներ ու հիւանդապահներ ապրելակը կ՚սորվին՝ իրենց կարգին երկրիններու մէջ հիւանդներ բուժելու համար։ Լոնտոնի մէջ Հիւանդանոցները նաև բժշկական Վարժարաններ են։ Հոն արուեստին վարպետներն ամէն տարի հազարաւոր ուսանողներ կ՚պատրաստեն թէ՛ տեսական և թէ գործնական բժշկութիւնն։ Եւրոպայի մէջ չկայ լաւ կազմակերպուած կարեւոր Հիւանդանոց մը, Պետական կամ անհատական, ուր գարմանուող հիւանդներուն չափ և երբեմն՝ աւելի թոյլ բժշկական ուսանողներ իրենց արուեստը չսորվին՝ իրենց ազգին ամէնէն նշանաւոր վարպետներուն քով։ «Մանկին քով բժշկութիւնն սորվելու» դրութիւնն ընդհանրացած է հոն։ Անգլիացիներն ալ որք՝ իրբև ազգային բնաւորութիւն՝ գործնականին աւելի տեղ կուտան քան տեսականին, այնքան ընդհանրացուցած և պարտաւորիչ ըրած են այս դրութիւնն որ Լոնտոնի Հիւանդանոցները նաև բժշկական ուսման, գիտութեան ու հետազօտութեան մէջ միակ վառարան են։ Վերջին տարիներս մեր Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ ալ սոյն մօտ դրութեան մը նախատիպն եղած կ՚թուի, մէկ—երկու բժշկի եւ վիրաբոյժի քով քանի մը նորաւարտներ դնելով, որպէս զի բժշկական վարժարանէն ելնելնուն պէս իրենց անփորձութեան չրջանն անցընելու յարմար միջավայր մը գտնեն։ Բայց ո՛չ այնքան վարպետ բժիշկներ յանախեր են հոն՝ ուրիշներուն բան սովրեցնելու կարող, ո՛չ ալ հոն դրուած նորաւարտներն ուսանողի անկեղծութիւնն ու պարզութիւնն ունեցեր են այլ ևս։ Այսու հանդերձ, քանի որ Ազգը ծանր ծախքով ու մեծամեծ զոհողութիւններով կարեւոր Հիւանդանոց մը կ՚պահէ, փափաքելի էր որ օր մը ա՛ն ալ Ազգին մէջ բժշկական արուեստին տարածման սատարող գիտնական միջավայր մը գտնուեր իրօք։

Միւս նկատողութիւնը զոր ի մէջ կ՚բերէ չիշեալ Լոնտոնեան օրագիրը՝ ա՛ է թէ Հիւանդանոցներուն նպատակը բարեգործութեան այն միակ ձեւն է որուն մէջ կեղծիք, խարդախութենէ կամ խարեութենէ վախնալու տեղի չկայ։ Այսինքն՝ մարդ սուտ մուծանիկ կերպով գնահատած էն, և թէ բժշկական պակաս խնամք կ՚ընդունէին։ Ըսել է թէ հասարակութեան մը լոկ դրամական կարողութիւնը չէ որ իր հաստատութիւնները լաւ կ՚պահէ, այլ հանրային մտքին մտաղուիլն և գնահատութիւնն ալ իր մեծ տեղն ունի գործին մէջ։

Ազգ. Հիւանդանոցին տեղւոյն վրայ, Սրբազան Նախագահը գիտել տուաւ թէ լրագիրները տարին իրեն դէշ կը գրեն Հիւանդանոցին վրայ, բայց Համբարձման օրը կ՚վախնանք թէ ամէն բան լաւ է եղեր հոն։ — Բայց հարկաւ այս հեգնաթաթ ըսուած դիտողութիւն նպատակ չունէր ուրանալ Լրագրութեան ծառայութիւնն Ազգային Հիւանդանոցին. զի ի՞նչ բան էր որ 1865—70ի խեղճութիւններէն ետքը վարժեցուց Ազգը կանոնաւորապէս հոգածու ըլլալու իր Հիւանդանոցին և յարակից Հաստատութիւններուն։ Մաժուը չէ՞ր որ կրթեց հանրային կարծիքը, սրեց հասարակութեան խիղճը, հասոյթի նորանոր միջոցներ ցուցուց Հոգաբարձութիւններուն, ժողովուրդը վարժեցուց իր գրամին Ազգին Տան համար օգտակար կերպով ծախսելու, և աննահանջելի պարտականութեանց կարգն անցուց այս մեծ Հաստատութեան օգնելու հարկը։ Մինչև որ Մաժուն այսպէս չիներ հասարակութեան միտքը, ամէն ոք անանկ հաստոցած էր թէ Ամիրաներուն, Բարերարներուն, Ջոջերուն նպաստովը պահուած Հաստատութիւն մ՚էր Հիւանդոցը, և Համբարձման օրն ամէն ոք ինչ որ վճարէր, ադով տարեկան բացը գոցած կ՚կարծուէր։ Բայց Ջոջերն իրենք իրենց մնալով գործն ո՛չը բերեր էին։ Պէզճեան, Տատեանք, Պալեանք, կրցան մինչև 250—300 պատպարեալ խնամել, իրենց մեծ ազդեցութեամբ հարելով գտնելով ինչ որ պէտք էր, թէ՛ մարդիկը, միւթէվէլլի կամ Հոգաբարձու, և թէ նպաստի միջոցները։ Բայց երբ այն սերունդը դադրեցաւ օգնելէ, աւտարիկ Հիւանդոցին հայցագործը, որ կուգայ Պարտիարքարանի Փողոցներուն առջեւ կ՚պռոայ թէ ա՛լ հաց պիտի չտայ Հիւանդոցին, և աւտարիկ Պարտիարքարանն Աթենապետ Տքթ. Սերվիչէն էֆ., որ գործադիր պաշտօնեայ Գնդապետ Տքթ. Բարուանակ պէտքին հրաժան կուտայ «ազդուժիջոցներ ի գործ դնելու՝ Հիւանդանոցին ել և մուտն հաւաարակչռելու համար», և այս ալ ուրիշ կերպով ի գործ չի գրուիր բայց եթէ ձմրան սկզբները 150ի չափ պատպարեալներ փղոցը թափելով, որք կ՚գիշերեն ազին անդին՝ ամէն ազգէ գթասէր անհատներու տուներուն մէջ, ապշութիւն պատճառելով ամէն կողմ։ Այն մեծ գայթակղութենէն ադին, «Ազգին Տան» մէջ տակաւ յառաջ եկած բարեգործութիւնները թուելով, կարելի է մի՛թէ ուրանալ Լրագրութեան ընծայած օգուտը՝ իր թէ՛ քննադատականներով և թէ քաջալերականներով, թէ՛ պարսաւներով և թէ գովեստներով...

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՆԵԴՐԱԿԸ ՎԷՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Բ. (*)

Վերջաբան.— Զենք չքմեղացներ մեր կրթական հաստատութիւններն իրենց պատասխանատուութեան բաժինն մէջ, միայն թէ հարեւանցի ակնարկներով գատաւճիռներ արձակել արդարութիւն չէ, կարծենք։ Դիտել տրուած ամբողջութեան պատճառներն ըստ մեզ խորունկ ուսումնասիրութեան մը կ՚կարօտին։

Նախ եւ առաջ՝ պէտք է գիտնալ թէ մեր վարժարանաց գործը ծանուցեալ պայմաններու տակ՝ միայն չինել չէ, քակել և չինել է միանգամայն, ինչ որ շատ դժուար է, եթէ ոչ անկարելի երեւնին։ Կանոնաւոր հիմերու վրայ չենք մը բարձրացնել ասրերը է, այդ հիմերը քակել և նորը չինել ասրերը։ այս ճշմարտութիւնն հանկնալու համար ճարտարապետ ըլլալու պէտք չկայ։ Մէ՛ք վարժարանէ մը ներս, քիչ մը հոգերանութեան պաշարով, և հոն պիտի գանէք մեր ընտանեկան կեանքին մանրամասները՝ ցայտուն պատկերացուած։ Ի՛նչ յոռի արամադրութիւններ և ինչ անազնիւ ճաշակներ այդ խեղճ փոքրիկներուն մեծագոյն մասին վրայ, որք իրենց ընտանեկան յարկին ներկայացուցիչներն և հաւատարիմ թարգմաններն են։ Դաստիարակին գործն է ուրեմն գանոնք սրբագրել և նորը գրել, քակել և նորը չինել, մինչդեռ միւս կողմէն չատ մը ծնողք կոյր անգիտակցութեամբ մը կ՚չարաշահեն քանդել օրն օրին այդ տկար չինութիւնները։ Մարդ՝ ի տես այս ամէնուն՝ սրտի ճնշումներով կ՚խորհի իւրովի թէ լաւ չէ՞ր ըլար որ վարժարան մ՚ալ ծնողաց համար հիմնուէր։ Մինդ և վարժարանն երբ համընթաց չեն դաստիարակութեան գործին մէջ, փիւարութիւն է արդիւնք ակնկալել։

Երկրորդ՝ երկարատեններ, առ ի չգոյէ կրթական օրոշ, բանաւոր ուղղութեան մը, ամբողջութեան գաստիարակութեան չորչը։ այս ինչ ուսուցիչը կ՚ճամբուի, այն ինչը կ՚վերահասատատուի, այս ինչին թոշակը կ՚աւելնայ և այն ինչինը կ՚նուազի։ Ուսումն. Մոռուդին պաշտօնական «ո՛չ կարելի»ը կամ «ո՛չ կամելի»ը պղատոնական է տեսնող աչերէ, ականջներէ, ամէնպատակ ծրագիրներ, յայտագիրներ՝ ուսուցիկ, թըռուցիկ, վերացական ոճերով ծանրաբեռնուած՝ չատ ձուն բերին մեր ժամտղ սերունդին գլխին, ժամանակներն ապանելով։ Այսօրուան մեր կրթական ծրագիրն անչուշտ լաւագոյն ներչնէ է իր տեսակին մէջ, սակայն ո՛չ զերծ թերի կողմերէ, զորս ուրիշ առթիւ մը պարզած ենք սոյն էջերուն մէջ ժամրամասնօրէն։ կ՚լսենք թէ Ուսումնական Մորուրդը ժտպիր է վերաքննութեան մը բովէն անցընելու զայն. անչուշտ այս առթիւ նկատուելիքն պիտի առնուի սա կարեւոր պարագան թէ ծանօթ Ֆրանսական բժիշկը, զոր հայացուած ենք, անկարելի է արդիւնաւորապէս ի կիր արկանել վհատուած ժամանակամիջոցի մը մէջ։ Այդ տեղւոյն թիւը, կ՚հասկնանք, Ֆրանսացիին համար բաւական կրնայ նկատուիլ, քանի որ հոն նախակրթութեան մէջ օտար լեզու չկայ, յայց ո՛չ Հայ ուսանողին համար, որ պարտաւորուած է՝ յաւելուածաբար՝ երկու օտար լեզուներ ալ սորվիլ փոքր ի չատէ։ Ինչ անպատեհութիւն կայ արդեօք եթէ՝ փոխանակ օրինական 13ին՝ 15 տարեկանին մէջ չրջանաւարտ ընենք տղան, յաւելուածական երկամեայ չրջան մը պարտաւորիչ ընելով իբրև լրացուցիչ դասընթացք՝ զեթ այդ երկու օտար լեզուաց ի փոխարինութիւն, քաց աստի՝ արհեստական ուսուցչուժը, զոր Մրագիրն ընդունած է սկզբնաւորէ ու որ գոյութիւն ունի մեր մանկապարտէզներուն մէջ աղմնային վիճակով մը, ինչո՞ւ իր չարունակութիւնը չընենայ նախակրթարանաց մէջ ալ՝ արհամարհական յատկաւատութեամբ մը։ Որբանոց—Արհեստանոցներ այս մասին գեղեցիկ օրինակ մը կ՚ընծայեն մեզ. քա՛յլ մ՚ալ, և անա սոյն էջերուն թերին ալ կ՚լեցուի, արհեստական կրթութիւնը պարտաւորիչ դառնալով։

Երրորդ՝ նկատողութեան արժանի պարագայ մ՚է նաև մաս մը անուս և դպրոցէն ու դպրոցավարժութենէն յաճախ անտեղեակ անձանց անհաւրի միջամտութիւնը կրթական գործին մէջ։ յանուն Ինամակալութեան, Հոգաբարձութեան են։ Եթէ միայն վարժարանին հանդիսանալով դէպ ի ճշմարիտ քաղաքակրթութիւն։ Աչազնիւ պէէ-լօ-ճեաններ, գնուած չանիներ անվայել են իր նուիրական կոչումին, որուն դերը կրթիչ և բարոյագործիչ է միանգամայն։ Ո՞ւ լիցի թէ այսուհետեւ մը տալու կ՚լլէի մեր Մաժոյ յարգելի փորձ ներկայացուցիչներուն, սակայն մեր գրական հրապարակն այսօր այնքան զարմանալի երեւոյթ մը կ՚պարզէ որուն հանդէպ կարելի չէ անտարբեր վերաբերում մ՚ունենալ։ Առաջին ակնարկով մարդ ինքզինք պահ մը գրաւական ոսկեդարուն մէջ կ՚կարծէ, թերթերուն թիւն օր ըստ օրէ կ՚ճմի, ծաւալները կ՚ընդարձակուին և գրողները կ՚բազմապատկուին։ Տէ՛ր Աստուած, որքան գրագէտ, որքան ալ բանաստեղծ, ինչ առատ տարի։ Դպրոցէն փախչողը պայտարկն ուսին տակ՝ չուանը չիտակ խմբագրատուն կ՚առնէ, և անա նոր գրո՛ղ մ՚ալ, նո՛ր փորձանք, մարկ ըրէք, եթէ երկաթէ գլուխներ ունիք, հարուածնե՛ր ալ ուրիշ ձախ անհներէն յաւակնութիւններով լեցուն, Քոլէժային բանաձեւեր, կապկային ընդօրինակութիւններ՝ տարբեր անգամ յեղլեղուած, անձնական աղտոտ հաշիւներ, տափակ, անհեթեթ ստախօսութիւններ, և գոհերկ, վրան բաց լպրծութիւններ մեղանի բիծերով

(*).— Շար. երեկի թիւ-էն և վերջ։

ԿՈՎԿԱՍԻՑԻ ԴԱՇՆԱԿՀԱՐԸ

ՏԻԿԻՆ ՀԱՆՐԻ ԿՐԵՎԻԼ
ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՑ ''ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ,,Ի
(75) ՌՈՒՍԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ ԱՌՆՈՂԱԾ

ԻԶ.

—Ձեմ գիտեր ինչո՛ւ, չարունակեց կոմսուհին, չար լեզուները կ՚յարձակին այս ազուն վրայ։ Պարտաւոր էին իրենց վերաբերած գործերուն միայն խառնուիլ։

—Ձեր երջանկութիւնը կ՚վերաբերի անոնց որք կ՚սիրեն ձեզ, Մար՚ Իվանովնա, ըսաւ Աննէդ։ Մէկը պիտի չուզէ որ կամաւ և առանց պատճառի վանգէք ինքզինքիդ, առանց ազդարարելու ձեզ։

—Ինքզինքս վանգե՞լ, պոռաց կոմսուհին հպարտութեամբ։ Ինդիրն ինքզինքս վանդելուն վրայ չէ։ կ՚սիրեմ Իլիան Սիրիլ Արտիանն և կ՚ուզեմ ամուսնանալ անոր հետ։

—Ամուսնանա՞լ։ Ան աւելի գէշ է քան ինչ որ կ՚վախնայի ես, ըսաւ Աննէդ։ Ներում կ՚խնդրեմ, Մար՚ Իվանովնա, բայց զանիկա սիրելը, իր բոլոր հետեւանքներով, հազար անգամ նուազ ամօթալի պիտի ըլայ քան անոր հետ ամուսնանալը։ Գիտեմ թէ այս լեզուն ինչ է։ — Մեր զգացումներուն փափկութիւնն երբեմն կ՚ուզայ մեր հիւանդները տեղեակ պահելու, պատպարելու, խնամելու կերպին վրայ։ Մեր գիտական ընդունակութեան հաւատիք կրնայ ըլալ պարերաբար փորձուած օգտակար նորութիւնները մեր հիւանդանոցին մէջ մտցնելու մեր հոգածութիւնը։ Բժշկական արուեստին մէջ մեր յառաջդիմութեան գրաւական մը կրնայ նկատուիլ մեր հիւանդանոցին մէջ գործածուող բժիշկներուն և վիրաբոյժներուն կարող մարդիկ ըլալը, կամ ընդհակառակը։ Գոյղ դրամին, ասիկա բոլորովին յարաբերական է։ Մեք այսօրուան պէս կ՚յիշենք Պոլսոյ Հայերուն առեւտրական աւելի յաջող չրջանները, երբ Ազգ. Հիւանդանոցն անհամեմատ աւելի աղքատ, խեղճ, թշուառ վիճակ մ՚ունէր։ Երեւակայեցէք 20—30 տարի առաջուան ազգանուագրական և առեւտրական գործերուն բանուկ միջոցը, երբ օտար Տէրութեանց մաքսերը տեղական բերքերուն արտածման հիմակուան չափ չէին վնասած, երբ Պոլիս ա՛լ աւելի վաճառաշահ կեդրոններու հետ յարաբերութեան մէջ կը գտնուէր անխտական պայմաններու բերմամբ, երբ երկաթուղիները Պոլսոյ մրցակից ուրիշ կեդրոններ չէին կազմած Տէրութեան ուրիշ կողմերը, և աւելի թեւով գործեր և ապարէդներ հաց կ՚հայթայթէին. բայց հիմակուան կիսուն չափ և անկէ ալ պակաս պատպարելներ, Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ, թէ՛ աւելի խեղճ մնուդ կ՚ուտանային, թէ աւելի անձուկ կերպով զետեղուած էին, և թէ բժշկական պակաս խնամք կ՚ընդունէին։ Ըսել է թէ հասարակութեան մը լոկ դրամական կարողութիւնը չէ որ իր հաստատութիւնները լաւ կ՚պահէ, այլ հանրային մտքին մտաղուիլն և գնահատութիւնն ալ մեծ տեղ ունի գործին մէջ։

Ազգ. Հիւանդանոցին տեղւոյն վրայ, Սրբազան Նախագահը գիտել տուաւ թէ լրագիրները սարին իրեն դէշ կը գրեն Հիւանդանոցին վրայ, բայց Համբարձման օրը կ՚վախնանք թէ ամէն բան լաւ է եղեր հոն։ — Բայց հարկաւ այս հեգնաթաթ ըսուած դիտողութիւն նպատակ չունէր ուրանալ Լրագրութեան ծառայութիւնն Ազգային Հիւանդանոցին. զի ի՞նչ բան էր որ 1865—70ի խեղճութիւններէն ետքը վարժեցուց Ազգը կանոնաւորապէս հոգածու ըլլալու իր Հիւանդանոցին և յարակից Հաստատութիւններուն։ Մաժուը չէ՞ր որ կրթեց հանրային կարծիքը, սրեց հասարակութեան խիղճը, հասոյթի նորանոր միջոցներ ցուցուց Հոգաբարձութիւններուն, ժողովուրդը վարժեցուց իր գրամին Ազգին Տան համար օգտակար կերպով ծախսելու, և աննահանջելի պարտականութեանց կարգն անցուց այս մեծ Հաստատութեան օգնելու հարկը։ Մինչև որ Մաժուն այսպէս չիներ հասարակութեան միտքը, ամէն ոք անանկ հաստոցած էր թէ Ամիրաներուն, Բարերարներուն, Ջոջերուն նպաստովը պահուած Հաստատութիւն մ՚էր Հիւանդոցը, և Համբարձման օրն ամէն ոք ինչ որ վճարէր, ադով տարեկան բացը գոցած կ՚կարծուէր։ Բայց Ջոջերն իրենք իրենց մնալով գործն ո՛չը բերեր էին։ Պէզճեան, Տատեանք, Պալեանք, կրցան մինչև 250—300 պատպարեալ խնամել, իրենց մեծ ազդեցութեամբ հարելով գտնելով ինչ որ պէտք էր, թէ՛ մարդիկը, միւթէվէլլի կամ Հոգաբարձու, և թէ նպաստի միջոցները։ Բայց երբ այն սերունդը դադրեցաւ

=Նոյն իսկ եթէ անարժա՞ն ըլայ ձեզ, հարցուց Աննէդ։

Ուխտին բանաձեւը չողղզաց Մար՚-Իվանովայի ուղղին մէջ։ «—Եթէ երբեք անարժան ըլայ, արտէս ու կեանքէս պիտի խլեմ զայն»։ Ո՛րքան հեռու էր ան հիմա։ Այս ուխտն և ամնոր յարակից պարագաներն հեռաւոր անցեալի մը մէջ կորուսած էին, ապառաժներուն պէս զոր մարդ իր ետև կ՚ձգէ փոթորկալից ծովուն վրայ։— Անարժա՞ն, ըսաւ յանկարծ խելքը գլուխը գալով։ Անարժան չէ, և պիտի չըլայ երբեք։

=Ձեզ հետ կ՚ամուսնանա՞յ սակայն, ինք ազգատ և դուք՝ այնքան հարուստ։

—Շատ դժուարաւ համոզեցի զինքը, ըսաւ կոմսուհին։

=Կ՚զարմացնէք զիս։ Առաջուց ըսի՞ք որ ձեր սասյուածքը ձեզի կը սեփականէք։

Պարեզրի տնտեսարանին ի լուր, Մար՚-Իվանովայի դէմքը կարմրեցաւ։—Առանկ կ՚ըլա՞յ, ըսաւ։ Մը ամուսինը կ՚ընդունի այդպիսի պայմաններ։

Աննէդ ուշադրութեամբ նայեցաւ անոր երեսը։—Մար՚ Իվանովնա, ըսաւ, ձեր հարստութեան կէսն անո՞ր տուիք ի՛նչ ըրիք, հէ՞։

Ծանցաւորը փորձեց ուրանալ, բայց, ինչպէս ըսած էր Սիրիլի, վարժուած չէր ստելու, և Աննէդ ճշմարտութիւնն հակացաւ իսկոյն։—Ձեր հարստութեան կէ՞սը, ըսաւ։ Շա՛տ սիրուն նուէր մ՚է։ Կէսն իրեն վար պիտի դնէ, և ձեր ուրնեցած կէսը պիտի հատցնէ։ Ո՛րքան ստակնիդ ծախսեց յորմէ հետէ կ՚ճանչնաք զինք։

=Աննէ՛դ, իրաւ որ ձեր այդպէս պնդելն աչքաղաքավարութի՛ւն է, ըսաւ զոհը, հարցաքննութեան կասկածային վրայ դառնալով։—Ո՛րքան ըստակնիդ ծախսած է, կրկնեց անողոք դատաւորն։ Չէ՞ք համարձակիր ըսել։ Ուրեմն ենթադրածէ՞ս ալ ուրիշ է։ Եւ անոր հետ ամուսնանա՞լ կ՚ուզէք։

Մար՚ Իվանովնա Աննէդի աչքերուն մէջ նայեցաւ։—կ՚սիրեմ, ըսաւ։ Կիրք մ՚է աս որ իմ մէջս քամուեցաւ չեմ գիտեր ինչպէս։ Կարծեմ թէ սիրոյդ օշարակ մը խմցնել տուաւ ինձ։ է՛, այո՛, գիտեմ թէ չատ ատակ կ՚ծախսէ, թէ զբօսնելու համար միայն կ՚սիրէ զիս, թէ յոռի նկարագիր մ՚ունի յաճախ, բայց գիտեմ նաև թէ կ՚սիրէ զիս։

—Վատա՞ էք, հարցուց Աննէդ։

—Այո՛, վատա՞ եմ, պղտոգ կոմսուհին գերագրգիռ։ Եթէ չսիրէ զիս, այն աչքերն ու այն չրթները չունենար։ կ՚սիրէ զիս ու ես ալ զինքը կը սիրեմ։ Չեմ կրնար մեղքի մէջ ապրիլ, և ասոր համար օրինաւորապէս պիտի ամուսնանամ հետը։ Ինչ որ ալ ըսէ ինծի խորհուրդ մը տուր ինձի, Աննէ՛դ։

=Ես ձեզի խորհուրդ չտուի, Մար՚-Իվանովնա, ըսաւ Աննէդ առանց յուզուելու։ Նախապատիւ կ՚սեպեմ որ երկու չարիքէն փոքրագոյնն ընտրէք, այսինքն ան որուն դարմանը կայ։ Երբ ձեր հարստութեան կէսն և քովնադիկ կեանքինդ զոհէք, կ՚կարծէ՞ք որ այս անհաւատարիմ երիտասարդին հաւատարմութիւնը պիտի ապահովէք։

Մար՚ Իվանովնա գլուխը ծռեց։ Ա-ւա՛ղ, ներքնապէս գիտէր թէ Սիրիլ միչտ պիտի չսիրէր զինքը։

—Է՛հ, ի՛նչ փոյթ, մրմռաց։ կ՚բաւէ որ երջանիկ ըլլամ քանի մը տարի, ե-րիտասարդութեան ու գեղեցկութեան տարիներ։ Ցետոյ.... է՛հ, յիշատակներով կ՚ապրիմ։

Աննէդ իր բարեկամուհին ժամեցաւ և ձեռքն անոր ուսին վրայ դրաւ կամ-ծութեամբ։—Այսօր այսպէս կ՚ըսէք, պատասխանեց, և երկու տարիէն, տարիէ մը, թերեւս աւելի չուտ, ամենագառն արցունքներ պիտի թափէք,— մանուած սիրոյ, խորտակուած իտէալի և խաբուած կենդ արցունքներ։ Ձեր արժանապատուութիւնը, ձեր սէրը պիտի վիրաւորուի։ Համակ վերք մը պիտի ըլլաք։

=Դուք ալ ուզեցիք Սուտինի հետ ամուսնանալ, պոռաց կոմսուհին։

Աննէդ ելաւ կանգնեցաւ, ինչպէս վրէժխնդիր Վէլքիրուի մը դիւցազնի մը ժպրիմոյն վրայ։—Սուտին ճշմարիտ ազնուական մ՚էր, ըսաւ։ Իր անձին դէմ կռուեցաւ, բայց պատուոյ դէմ չմտնչեց երբեք։ Ես պիտի կրնայի ազատել զինքը իր հիւանդութենէն։ Բայց դուք պիտի չկրնաք ազատել Արթիանը, վանգի անկիա հիւանդ է ամենդուռի հիւանդութիւնով մը։ Պատուոյ հիւանդութիւն ունի։ Անոր քովը, պատիւն է որ կ՚պակսի, կ՚տասկնա՞ք, սիրելի՛ս։

=Դուք չէք գիտեր, ըսաւ Մար՚-Իվանովնա բարկութեամբ։

—Եթէ իմ ըսածիս պէս չըլար, ձեր գաժոյը կ՚ապրէ՞ր, ձեզ սիրել ձեւացնելով։

(Շար.) Թրգ. Գ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱՎԱՆԴ ՀԱՆԴԵՍԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎԻ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎԱԾ ԱՆՀԱՏ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԿՈՉԻՆ

Ընկեր խմբագրական կոլեկտիվ,

Ես՝ Ձեր հավատարիմ ընթերցողս, ուզում եմ ձեզ հետ կիսել իմ ուրախությունը, որ ես ևս ընդգրկված եմ հայ ժողովրդի մեծ զավակների այն պատվավոր շարքում, որոնց անունները հրատարակվելու են «Հայկական հարավանդ հանդեսի» խմբագրական կոլեկտիվի և պատասխանատուների կողմից։

Ես ինձ համարում եմ ամենաերջանիկ մարդը, որ ինձ ևս հնարավորություն է տրվում իմ անունը տեսնել հայ ժողովրդի ամենասիրելի ամսագրի էջերում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱԶԱՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼԻԱԼԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Հրատարակվում է ամեն օր, բացի տոներից։

Խմբագրության և վարչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 35։ Հեռախոս՝ 56-30։

Բաժանորդագրության գինը՝ տարեկան 30 ռուբլի, կիսամյակի համար՝ 15 ռուբլի, երեք ամսվա համար՝ 7 ռուբլի 50 կոպեկ։

Առանձին համարի գինը՝ 10 կոպեկ։

Հետադարձ հասցեով նամակների պատասխանները տրվում են միայն բաժանորդագրության կտրոնի առկայության դեպքում։

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում։

Տպագրության է հանձնվել՝ ժամը 23-ին։

Տպագրության է հանձնվել՝ ժամը 23-ին։

Տպագրության է հանձնվել՝ ժամը 23-ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ԳԱՐԵԳԻՆ Հ. ՀՈՎՍԵՓԵԱՆ

ՀԱՏՈՐ Բ.— ԱՐՇԱԿ Բ. ԵՒ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Ամէն մարդ կ՚ուզէ գիտնալ իր ծնած վայրի պատմութիւնը, որովհետեւ ան իր հայրենիքն է, ուր ինք առաջին անգամ աչքերը բացած է, ուր մեծցած է, ուր ապրած է իր մանկութեան ամենաերջանիկ տարիները, ուր ունի իր հարազատները, իր սիրելիները, իր բարեկամները, իր ծանօթները, ուր ունի իր տունը, իր ընտանեկան կեանքը, իր գործը, իր ամէն ինչը։ Ուրիշ տեղեր ալ կրնայ ապրիլ, կրնայ հարստանալ, կրնայ ունենալ ուրիշ հայրենիքներ, ուրիշ տուներ, ուրիշ ընտանիքներ, ուրիշ գործեր, բայց ինք միշտ պիտի մնայ օտար, միշտ պիտի զգայ, որ ինք ուրիշ տեղ մը եկած է, ուրիշ տեղ մը գաղթած է, ուրիշ տեղ մը հիւրընկալուած է։ Ինչպէս որ ծառերը իրենց արմատներով կը կապուին հողին, ուր կը բուսնին, ուր կ՚աճին, ուր կը պտղաբերեն, նոյնպէս ալ մարդիկ իրենց հայրենիքին կը կապուին, ուր կը ծնին, ուր կ՚ապրին, ուր կը գործեն, ուր կը մեռնին։ Ինչպէս որ ծառերը կը չորնան, երբ արմատները կը կտրուին հողէն, նոյնպէս ալ մարդիկ կը մեռնին, երբ կը զրկուին իրենց հայրենիքէն։ Ուրիշ տեղ մը ապրիլ կրնան, բայց ուրիշ տեղ մը ապրելով ալ, միշտ կը կարօտնան իրենց հայրենիքին, միշտ կը կարօտնան իրենց հարազատներուն, իրենց սիրելիներուն, իրենց բարեկամներուն, իրենց ծանօթներուն, իրենց տունին, իրենց ընտանեկան կեանքին, իրենց գործին, իրենց ամէն ինչին